

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

60-2

100 Státní archeologický ústav 100 let moderní archeologie v českých zemích

BRNO 2019

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 60
Volume 60

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Lumír Poláček

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Litovel, Masarykova ulice. Keramická plastika koníčka (obr. 67, str. 282).
Litovel, Masarykova Street. Ceramic sculpture of a horse (Fig. 67, Pg. 282).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2019
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2019 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Literatura

Dejmal, M. 2018: Jamolice (okr. Znojmo), hrad Templštejn. *Přehled výzkumů* 59(2), 238–240.

Plaček, M. 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha: Libri.

Resumé

Jamolice (Bez. Znojmo), Burg Templštejn. Mittelalter. Burg. Rettungsgrabung.

JEDOVNICE (OKR. BLANSKO)

Intravilán, ulice Palackého č. 668, parc. č. 1419. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Během rekonstrukce silnice v intravilánu a extravilánu městysu Jedovnice v letech 2017–2018 byly v úseku ulice Palackého (východně č. p. 668) zachyceny v místě autobusové zastávky zděné základy několika historických objektů (WGS-84: 49.3428406N, 16.7539283E). Podle dostupné místopisné literatury tu měla až do roku 1991 stát tzv. rezidence – panská budova (Panský dům) nesoucí č. p. 81, kterou dal Karel Ludvík hrabě z Rogendorfu na začátku 18. století rozšířit a zařídit pro svůj občasný pobyt (Plch 2018, 24; Wankel 1984, 211). Novější indicie zase naznačují, že se zde mohla nacházet rovněž i druhá pozdně středověká jedovnická tvrz, kterou si mohli Jedovničtí nevědomky při demolici Panského domu zbourat (srov. Plch 2014, 2, 26; Plch 2018, 24). Záchraný archeologický výzkum prováděný v letech 1997–1998 tu doložil v intaktních terénech osídlení z doby římské a středověku (Doležel, Plch 1999).

Při terénních pracích byl roku 2018 odkryt na ulici Palackého úsek základů dvou souvislých kamenných zídek se zešíkmeným lícem a část mohutných základů rozměrné stavby, snad se dvěma nárožními rizality, opatřené čelním vchodem z dnešní ulice. Objekt byl založen do základové jámy, jejíž obsah poskytl zlomky keramiky datovatelné rámcově do 18.–19. století. Onu stavbu lze tedy s největší pravděpodobností ztotožnit s Panským domem po barokní úpravě iniciovanou hrabaty z Rogendorfu nebo až rodem ze Salmu-Reifferscheidtu. Zajímavostí je možná superpozice „starších“, na jíl vrstvených kamenných základů, ležících v návazném zdivu stavby níže pod základovou spárou, v bahnitě kulturní vrstvě, která poskytla zlomky tuhové keramiky a strusky s přibližnou datací do rozmezí 13.–14. století. V některých svrchních zásypech byly nalezeny zlomky keramiky hlásící se již do rozmezí 15.–16. století. Mohutné kamenné základy neznámé stavby, zachycené pod dnešním domem č. p. 234, které

nebyly blíže z archeologického hlediska šetřeny (Plch 2001), vykazují půdorysně velice podobnou orientaci jako nově dokumentovaný objekt. Již tato skutečnost nevylučuje, že se jedná o pozůstatky jediného souvislého komplexu staveb, zakomponovaného do půdorysu dvora o délce jedné strany cca 60 m.

Petr Kos

Literatura

Doležel, J., Plch, J. 1999: Jedovnice (okr. Blansko). *Přehled výzkumů* 40, 269–271.

Plch, J. 2014: Jedovnické rybníky do roku 1450. *Jedovnický zpravodaj* XXIV(4, červenec–srpen), 26–28. Dostupné také z http://plch.info/upload/Zpravodaj/Zprav2014-04-Rybniky_1.pdf.

Plch, J. 2018: Jedovnická lokalita Na valech. *Jedovnický zpravodaj* XXVIII(1, leden–únor), 23–25. Dostupné také z : <https://www.jedovnice.cz/sites/jedovnice/files/soubory/dokumenty/jedovnickyzpravodaj/zpravodaj-01-02-2018-web.pdf>.

Wankel, J. 1984: *Obrazy z Moravského Švýcarska a jeho minulosti*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost.

Resumé

Jedovnice (Bez. Blansko). Intravilán. Straže Palackého Nr. 668. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

JIHLAVA (OKR. JIHLAVA)

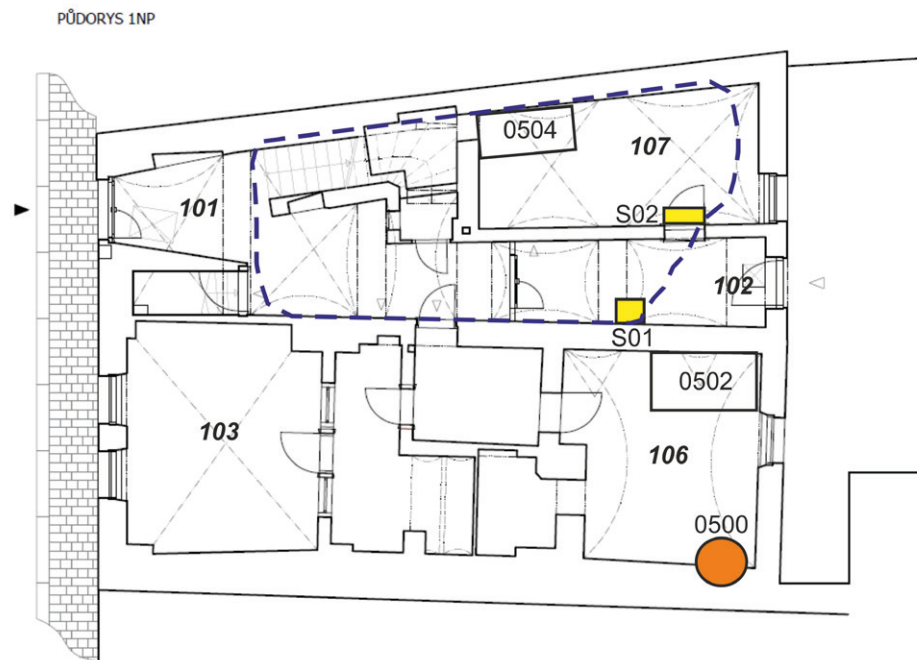
Brněnská 16, parc. č. 1482. Vrcholný středověk. Město. Záchraný výzkum.

Neohlášené výkopové práce v průjezdu domu č. 16 byly dokumentovány pracovníky Archaia Brno z. ú. Ve stěně výkopu pro kanalizaci se v hloubce 1,3 – 1,8 m byl rozpoznán výkop pro zahlužený suterén nejstarší dřevohliněné fáze domu. Dna výkopu dosaženo nebylo, nicméně se podařilo zjistit alespoň jeho delší rozměr ve směru S–J (přibližně 7,5 m). Zásyp suterénu obsahoval keramický materiál z 2. poloviny 13. století. Ve středověku se obytná část nacházela v západní polovině parcely, v místě dnešního průjezdu, tedy jinde než v recentním domě (Těsnohlídek 2019b).

Havířská 21, parc. č. 2395. Vrcholný a pozdní středověk, novověk. Město. Stavebně historický průzkum, záchraný archeologický výzkum.

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán celkovou rekonstrukcí domu Havířská 21 v Židovské čtvrti v MPR Jihlava. Byl zajišťován Muzeem Vysočiny Jihlava, p. o. ve spolupráci s Archaia Brno z. ú., pracoviště Jihlava. Ve výkopech podél stěn byly dokumentovány četné starší fáze domu, přičemž k nejstarším řadíme výkop pro zahloubený dřevohliněný suterén v zadní, jihovýchodní čtvrtině budo-

vy (obr. 50–53). Kamenná zástavba parcely vznikla v 16. století, kdy byl také postaven nesouměrně dlouhý východní a západní trakt, který respektuje i současná zástavba (Borský 2018). Tehdy byl pohřben pochozí horizont dvorku a odpadní jímka se vsazeným sudem, obsahující soubor reliéfních kamenných kachlů. S přestavbami domu v mladších fázích souvisí nálezy několika vápenných jam (Těsnohlídek, Zimola 2019).

Obr. 50. Půdorys přízemí domu Havířská č. 6, Jihlava. 0500 jímka; přerušovanou čarou odhadovaný rozsah reliktu zahloubeného středověkého suterénu 0503; 0502 a 0504 novověké vápenné jámy (upraveno dle projektové dokumentace, autor P. Dvořák).

Fig. 50. Floor level of Havířská 21, Jihlava. 0500 medieval cesspit; 0503 medieval cellar; 0502 and 0504 modern-day lime deposits (after project documentation by P. Dvořák).

Obr. 51. Jihlava. Havířská 6. Pochozí horizont středověkého dvorku, dochovaný uvnitř domu v místnosti 106 (archiv Archaie Brno z. ú.).

Fig. 51. Jihlava. Havířská 6. Medieval courtyard level has survived inside a house in room 106 (Archive of the Archaia Brno z. ú.).

Obr. 52. Jihlava. Havířská 6. Jímka 0500 v průběhu exkavace. Na stěně jsou patrné otisky konstrukce dřevěného sudu, který tvořil vnitřní výztuž (archiv Archaia Brno z. ú.).

Fig. 52. Jihlava. Havířská 6. Medieval cesspit with an imprint of a wooden barrel, which was used as wall reinforcement (Archive of the Archaia Brno z. ú.).

Obr. 53. Jihlava. Havířská 6. Pohled na relikv středověkého schodiště do sklepa pod místností 103 recentního domu. Dobře patrné jsou zbytky schodových stupňů zasekaných do rostlého podlaží. Vpravo vstup do nižší úrovně sklepení (archiv Archaia Brno z. ú.).

Fig. 53. Jihlava. Havířská Street 6. The relics of the medieval staircase to the cellar under the room No. 103 of the recent house. The remains of stair steps starved into the bedrock are well visible.

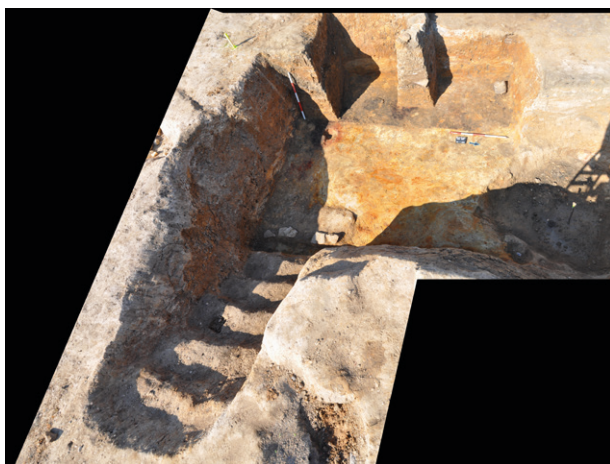
Na Dolech, parc. č. 5691/4, 6, 7, 9, 10. Vrcholný středověk, recent. Hornický areál, sídliště, pracovní tábor, internační tábor, dělnická kolonie. Záchranný výzkum.

Předstihový záchranný archeologický výzkum odhalil další úsek středověké důlní aglomerace Staré Hory u Jihlavy (obr. 54). Na ploše budoucí mateřské školy se nacházela série těžebních i zkušebních šachet, zpracovatelské objekty a především čtyři zahloubené suterény obytných staveb se vstupní šíjí (obr. 55, 56). Archeologické situace doprovázel bohatý soubor keramiky a strusek doplněný fragmenty skleněných nádob, zlomkem kupeckých vah, souborem osobních předmětů a také odpadem z výroby mlecích kamenů (obr. 57). Nově byla věnována pozornost také mladším archeologickým situacím, konkrétně pozůstatkům pracovního tábora z let 1943–1945 a dělnické kolonie továrny Motorpal z 50. let 20. století, které se v zájmové oblasti nacházely (Těsnohlídek 2019a).

Obr. 54. Jihlava, Na Dolech. Letecký snímek z r. 1953 s vyznačenou plochou výzkumu. Dobře patrná je nově vystavěná kolonie dělnických domků, která nahradila budovy válečného pracovního tábora (upraveno dle <https://kontaminace.cenia.cz>).

Fig. 54. Jihlava, Na Dolech. An aerial photo from 1953 with the excavated area. The newly built colony of workers' houses, which replaced the buildings of the war labor camp, is well visible. Modified according <https://kontaminace.cenia.cz>.

Obr. 55. Jihlava, Na Dolech. Sklep domu 7556, v pozadí snímku část vypálené hliněné podlahy, v popředí vstupní šíje a kamenný práh (archiv Archaia Brno, z. ú).

Fig. 55. Jihlava, Na Dolech. Cellar of house No. 7556 with a section of the fired clay floor in the background and the entrance area and door threshold in the foreground (archives of Archaia Brno, z. ú).

Obr. 56. Jihlava, Na Dolech. Snímek středověkého suterénu, narušeného základy dělnického domku z 20. století (archiv Archaie Brno z. ú.).

Fig. 56. Jihlava, Na Dolech. The cellar from the 13th century, disturbed by workers' colony house from 20th century (Archives of the Archaia Brno z. ú.).

Obr. 57. Jihlava, Na Dolech. Výběr keramiky z jednoho ze suterénů (archiv Archaia Brno z. ú.).

Fig. 57. Jihlava, Na Dolech. Medieval pottery from one of the cellars (Archives of the Archaia Brno z. ú.).

Obchodní centrum Pelhřimovská, parc č. 452/1, 452/2, 1229/11. Novověk. Předměstí. Záchranný archeologický výzkum, plošné povrchové prospekce.

Plošná skrývka na západním předměstí Jihlavy byla podrobena povrchovým sběrům, detektorové prospekci a sondážím. I přes absenci zahloubených objektů a archeologických situací starších než z období novověku byla výzkumem získána neobvykle bohatá kolekce drobných kovových předmětů z období 18.–20. století, čítající téměř tisíc kusů (obr. 58).

Kromě množství osobních předmětů a ozdob zaujme bohatý soubor olovených plomb domácí i zahraniční proveniencie, závaží i mincí. Soubor doplňují četná militária z období Rakouska-Uherska, která spojujeme s provozem nedalekých kasáren na dnešní ulici Vrchlického a přilehlého cvičiště. Neobvyklým nálezem je skupina tří kusů štípané kamenné industrie, pravděpodobně jde o křesací kameny (obr. 59).

Obr. 58. Jihlava, Pelhřimovská. Nález rakouského záslužného kříže i dalších militárií souvisí patrně s provozem blízkých kasáren a přilehlého cvičiště v 2. polovině 19. století (archiv Archaia Brno z. ú.).

Fig. 58. Jihlava, Pelhřimovská Street. An Austro-Hungarian Cross of Merit and other military objects associated with nearby training grounds and a military base from the second half of 19th century (Archive of Archaia Brno z. ú.).

Obr. 59. Jihlava, Pelhřimovská. Kolekce kamenných štípaných artefaktů (archiv Archaia Brno z. ú.).

Fig. 59. Jihlava, Pelhřimovská Street. Collection of stone artefacts (Archive of Archaia Brno z. ú.).

Žižkova, Rantířovská, parc. č. 3896/1, 3900/3. Vrcholný středověk, recent. Hornický areál, sídliště, dělnická kolonie. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum při stavbě odstavného parkoviště zasáhl jižní konec starohorské důlní aglomerace. Zdokumentovány byly kromě zkušebních šachet také zahloubený suterén obytného domu a úpravnické objekty. K mladším komponentám patří objekty z 16.–18. století, které by mohly souviset s pokusy o obnovu těžby polymetalických rud v novověku (Těsnohlídek 2019c).

Jakub Těsnohlídek

Literatura

Borský, P. 2018: *Dům čp. 1011 na Havířské ul. č. 21 v Jihlavě*. Stavebněhistorický průzkum. Uloženo: Archiv Archaia Brno z. ú.

Těsnohlídek, J. 2019a: *Mateřská škola Na Dolech, Jihlava*. Rkp. nálezové zprávy č. A037/2017. Uloženo: Archiv Archaia Brno z. ú.

Těsnohlídek, J. 2019b: *OC Pelhřimovská, Jihlava*. Rkp. nálezová zpráva č. A040/2017. Uloženo: Archiv Archaia Brno z. ú.

Těsnohlídek, J. 2019c: *Parkoviště P+R, Žižkova – Rantířovská, Jihlava*. Rkp. nálezové zprávy č. A025/2018. Uloženo: Archiv Archaia Brno z. ú.

Těsnohlídek, J., Zimola, D. 2019: *Havířská 21, Jihlava. Zpráva o archeologické akci č. MVJ006-18*. Rkp. nálezové zprávy. Uloženo: Muzeum Vysočiny Jihlava.

Resumé

Kat. Jihlava

Brněnská street 16, plot No. 1482. High Middle Age. Town. Rescue excavation

There was documented a cellar of timber house from the 2nd half of the 13th century.

Havířská street 16. Plot No. 2395. High and Late Middle Age, Modern Time. Building record, rescue excavation.

Remains of a 13th century cellar were found at No. 16 Brněnská street.

Na dolech, plot No. 5691/4, 6, 7, 9, 10. High Middle Age, Recent Period. Mining area, worker camp, detention camp, worker colony. Rescue excavation.

Remains of mineshafts and house cellars were uncovered during a rescue excavation of the northern part of a medieval mining area Staré Hory near Jihlava.

Pelhřimovská Street, shopping centre, plot No. č. 452/1, 452/2, 1229/11. Modern Time. Suburb of the town. Rescue excavation.

Large-scale surface surveys on the western outskirts of Jihlava have produced several Paleolithic artefacts and a large collection of industrial-era objects, such as items of personal equipment, coins, lead seals and militaria.

Žižkova, Rantířovská Street- Plot No. 3896/1, 3900/3. High/Late Middle Age, Recent Period. Mining area, settlement, worker colony.

The southern end of a medieval ore mining and processing facilities area was discovered.

JIMRAMOV (OKRES ŽĎÁR NAD SÁZAVOU)

Panská ulice, parc. č. 1198/13 (akce A043/2018). Novověk. Městečko, rybník. Záchranný výzkum.

V roce 2018 provedla Archaia Brno z. ú. drobný záchranný výzkum v Jimramově v ulici Panská. Zde byl při okraji výše uvedené parcely směrem k vozovce vyhlouben výkop pro tři rozměrné nádoby na recyklovaný odpad. Ve stavební jámě se podařilo zachytit superpozici dvou archeologických situací (obr. 60).

Při východní hraně výkopu byla zachycena konstrukce bývalé hráze mlýnského rybníčku, který zde stával a který je zachycen na stabilním katastru z roku 1835. Konstrukci tvořily pravidelné vrstvy plastické hlíny a kamení. V čele byl pak zachycen dřevěný ztužující rám. Západní část výkopu již vyplňovaly jen navážky, které vznikly po zavezení rybníka.

Ve výkopu se podařilo zachytit i část dřevěného vodovodu, který vedl ve směru severozápad–jihovýchod. Ke spojování dřevěných trub byly používány dřevěné objímky. Vodovod patrně pochází z 2. poloviny 19. století.

Róbert Antal, Miroslav Dejmal